

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้
Risk Management Model for Academic Affairs in Elementary Schools
in Southern Thailand

สุภาวดี ดวงจันทร์^{1*}, रेखा चुसुवरण¹, ชวลิต เกิดทิพย์¹ และ นิเลาะ แวอูเซ็ง²

Supawadee Duangjan¹, Recha Chusuwan¹, Chawalit Kurdtip¹ and Niloh Waeu-seng²

นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี¹

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์²

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน และผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ จำนวน 330 แห่ง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามเพื่อคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ และแบบสอบถามวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูล สรุปเป็นประเด็น ประมวลข้อมูลพร้อมทั้งสรุปองค์ประกอบและตัวแปร สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและวัดความกลมกลืนของโมเดล ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

2. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร มี 4 ตัวแปร คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน มี 4 ตัวแปรคือ 1) ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การใช้สื่อการสอน และ 4) การนิเทศการสอน และ องค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล มี 3 ตัวแปร คือ 1) การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา 2) การดำเนินการวัดผลและประเมินผลและ 3) การสรุปรายงานผล โดยทั้ง 3 องค์ประกอบมีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล

ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการควรนำการบริหารความเสี่ยงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, งานวิชาการ, โรงเรียนประถมศึกษา, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: supawad2@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 086-0014574)

Abstract

This mixed methods research aimed to create a risk management model for academic affairs in elementary schools and analyze its components. Sample was key informants including 9 school administrators, 12 experts, 12 senior advisors, as well as many school administrators and heads of academic affairs from 330 elementary schools under jurisdiction of the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand. Research instruments were semi-structured interview form, focus group protocol, factor screening and component analysis questionnaire, and confirmatory factor analysis questionnaire. Qualitative data analysis was employed, including data grouping, making issue conclusion, data processing, as well as identification of components and factors. Quantitative data were analyzed using confirmatory factor analysis and a goodness-of-fit test.

The results showed as follows.

1. The risk management for academic affairs in elementary schools consisted in 3 components, namely: curriculum management, teaching and learning management, and measurement and evaluation.

2. Factors in each component of the risk management model were as follows.

- 2.1 The curriculum management included 4 factors, namely: knowledge and understanding about curriculum development, curriculum implementation, participation of the curriculum development, and curriculum evaluation and improvement.

- 2.2 Teaching and learning management included 4 factors, namely: teachers' competency in relation to teaching and learning design, student oriented teaching by using specific teaching methods, and teaching supervision.

- 2.3 Measurement and evaluation included 3 factors, namely: planning, implementation, and summary and report.

3. The risk management process of all three components was composed of four steps, including: 1) risk identification, 2) risk assessment, 3) risk management, and 4) summary and report.

The findings from this study suggest that school administrators and teachers should concretely apply the risk management model in elementary schools for quality and efficient management accordingly with school context and potential.

Keywords: Risk Management, Academic Affairs, Elementary School, Basic Education

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันเป็นการบริหารราชการแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์ แนวทางการบริหารความเสี่ยงเป็นการปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในหมวดที่ 3 มาตรา 9 (1) กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการไว้เป็นการล่วงหน้า สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนการปฏิบัติราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ในมิติที่ 4 ด้านการพัฒนางาน ได้เลือกประเด็นการประเมินผล: การบริหารความเสี่ยง เป็นตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของการจัดทำระบบบริหารความเสี่ยง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2556) โดยถือได้ว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันองค์กรภาครัฐให้มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (High Performance Public Organization) และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนองค์กร เพื่อให้เป็นรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การบริหารความเสี่ยงเป็นแนวทางการบริหารงานที่ควรนำมาประยุกต์ใช้อยู่ตลอดเวลา (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2550) การบริหารความเสี่ยง คือ เครื่องมือการบริหารจัดการที่มีคุณค่า เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยป้องกัน รักษา และส่งเสริมให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร การบริหารความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยง อาศัยอำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 รวมไปถึงพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินต่างก็มีความตระหนักในเรื่องของการบริหารความเสี่ยง และในการบริหารงานของสถานศึกษา งานวิชาการนับเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุด (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์และนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้ หากสถานศึกษาไม่ดำเนินการบริหารความเสี่ยงให้ครอบคลุมงานวิชาการก็จะทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุพันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาด้านงานวิชาการ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยงเกี่ยวกับงานวิชาการ โดยการบริหารความเสี่ยงด้านงานวิชาการจะช่วยนำพาองค์กรก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง ดังนั้นองค์กรภาครัฐโดยเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานการศึกษา และผลงานวิจัยของดวงใจ ช่วยตระกูล (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ความเสี่ยงมากที่สุดในภาพรวม คือ ความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน จากปัญหาที่พบ นั่นคือ ความจำเป็นที่ต้องมีการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ด้วยเหตุที่ว่าผลสำเร็จของงานวิชาการเป็นสิ่งช่วยยืนยันความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้วย เป็นงานที่จะช่วยให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่น มั่นใจ และให้ความไว้วางใจในการที่จะนำบุตรหลานมาศึกษา เพราะถ้างานวิชาการของสถานศึกษามีความเข้มแข็ง ย่อมได้รับความไว้วางใจจากบุคคลอื่นและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

การจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยเฉพาะงานวิชาการนั้นยังมีปัญหาในการจัดการอยู่มาก โดยจะเห็นได้จากการศึกษาปัญหาในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน พบว่ามีปัญหาในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วย ด้านการบริหารหลักสูตร (ดวง สุวรรณเกิดผล, 2550) ด้านการเรียน การจัดการเรียนการสอนที่สำคัญคือ นักเรียนมีคุณภาพการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำ การสอน โรงเรียนขาดความพร้อมทาง ด้านวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด ด้านการนิเทศภายในงานวิชาการ และด้านประชุมอบรมทางวิชาการ (ชัยญา, พงษ์ชัย, ธนินาฏ ฤณ สุนทร และภัทรพล มหาจันทร์, 2554); กองแก้ว สีมพู, 2549; สมพงษ์ นิยมลักษณ์, 2549 ; สมบัวคำ ชุมจันทร์, 2555) จากสภาพปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาทั้งสิ้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) ที่ได้เสนอความเสี่ยงทางด้านการเรียนการสอน อันได้แก่ ความเสี่ยงในด้านการวัดและประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร ตำราเอกสาร นอกจากนี้ ยังพบ ผลการวิจัยความเสี่ยงทางด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ของครู ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และด้านคุณลักษณะของครู (สุรีย์ลักษณ์ สารฤทธิ์, 2553) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นฤมล บิลหะยิอาวัง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า การบริหารความเสี่ยงของการบริหารวิชาการมีความเสี่ยงมากกว่างานอื่น ๆ ในสถานศึกษา ผลการวิจัยของ ประจักษ์ ทองแจ่ม (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการเป็นส่วนใหญ่

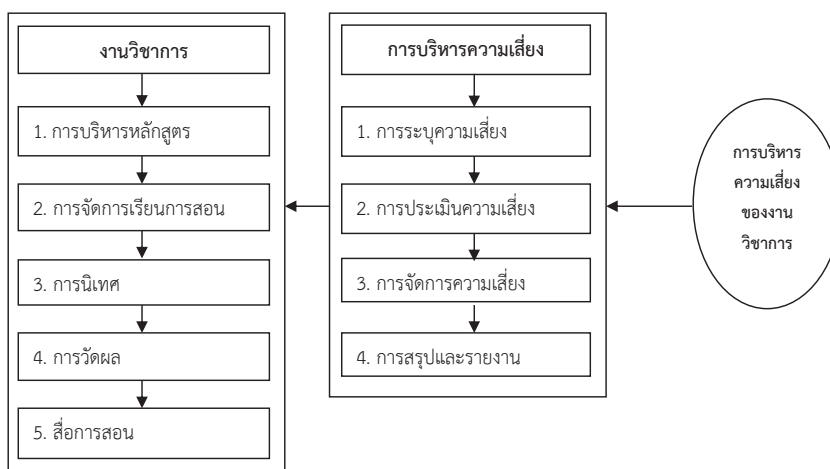
จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเสี่ยง ความผิดพลาด หรือความสูญเสียที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา อาทิเช่น หลักสูตรของสถานศึกษาไม่มีความยืดหยุ่น การจัดการเรียนการสอนของครูไม่ได้ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย และผู้บริหารโรงเรียนขาดการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมถึงวิธีการวัดผลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ทำให้การบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร จึงมีผลกระทบต่อการปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยงอาศัยอำนาจตามมาตรา 12 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ซึ่งหนึ่งในห้าแนวทางตามมาตราดังกล่าว คือ การตรวจราชการแบบการบริหารความเสี่ยง รวมไปถึงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบกับปัจจุบันยังขาดงานวิจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดทฤษฎีของนักศึกษามาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สำหรับเป็นรูปแบบที่โรงเรียนประถมศึกษาจะนำไปใช้ในการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาเพื่อการยกระดับคุณภาพของงานวิชาการในสถานศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้บูรณาการแนวคิดของนักวิชาการต่างๆเกี่ยวกับองค์ความรู้ในด้านการบริหารความเสี่ยงในองค์กร ได้แก่ Wilson & Tingle (1989), กรมบัญชีกลาง (2550), Trischman, Robert & David (2005) และ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2556) ทำให้ทราบถึงแนวคิดการบริหารความเสี่ยงว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดแนวทางในการบริหารจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม ลดหรือป้องกันปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด หรือผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์จากการบริหารงาน และมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยงและการสรุปรายงานผล และได้้นำแนวคิดด้านขอบข่ายของงานวิชาการของนักวิชาการได้แก่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) โดยสรุปตามขอบข่ายหลักของงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาโดยเน้นไปที่งานเกี่ยวกับหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน งานเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน งานเกี่ยวกับการสื่อการสอน และงานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดหลักดังกล่าวมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้ ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณโดยสามารถแบ่งได้ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสร้างองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ผู้บริหารโรงเรียนมาแล้ว อย่างน้อย 5 ปี มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไปหรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในสาขาการบริหารงานวิชาการ การบริหารความเสี่ยงหรือ สาขาใด สาขาหนึ่ง และในขั้นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในระดับสูงที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบาย หรือ บริหารโรงเรียน หรือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นหัวหน้างานวิชาการโรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปีหรือ มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก สอดคล้องในขั้นตอนคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสรุปองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ มีผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวัดผล และด้านการวิจัย หรือกลุ่มครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Information Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง เรื่องความเสี่ยงของงานวิชาการจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน 2) เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเรื่องความเสี่ยงของงานวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ปฏิบัติ และ 3) แบบคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ตรวจสอบความตรง (Validity) ของเนื้อหา (Content) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IC) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IC ไม่น้อยกว่า .60 หากข้อคำถามใดมีค่าต่ำกว่า .60 นำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผลการหาค่าได้ค่า IC รายข้อของเครื่องมือ 3 ฉบับ ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์เรื่องความเสี่ยงของงานวิชาการ ค่า IC อยู่ระหว่าง .71 ถึงเท่ากับ 1.00 2) เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเรื่องความเสี่ยงของงานวิชาการ ค่า IC อยู่ระหว่าง .86 ถึงเท่ากับ 1.00 และ 3) แบบคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการค่า IC อยู่ระหว่าง .86 ถึงเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการโดยส่งแบบสัมภาษณ์ทางไปรษณีย์ ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนล่วงหน้า พร้อมนัดทั้งวันสัมภาษณ์ แล้วเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองเป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

จากนั้น ผู้วิจัยจัดโครงการสัมมนาเพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันวิพากษ์ เพื่อสรุปร่างองค์ประกอบและสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา แล้ว ผู้วิจัยส่งแบบคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์ขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการทางไปรษณีย์ ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน คัดกรององค์ประกอบและตัวแปร ผู้วิจัยสังเคราะห์ สรุปร่องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพสามครั้ง ประกอบด้วย ครั้งแรก จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Clustering) และสรุปเป็นประเด็นความเสี่ยงของงานวิชาการ ครั้งที่สอง จากการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ปฏิบัติใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูล หลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม นำเทปบันทึกเสียงมาถอดความโดยละเอียดต่อนั้นจึงสรุปร่างข้อมูล และครั้งสุดท้าย การคัดกรององค์ประกอบและตัวแปร โดยผู้ทรงคุณวุฒิหลังจากนั้น ผู้วิจัยประมวลข้อมูลพร้อมทั้งสรุปร่องค์ประกอบและตัวแปร

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ทั้งหมด 6,234 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งมีวิธีการสุ่มแบบเจาะจงโดยเลือกเขตพื้นที่ 1 ของทุกจังหวัดที่มีตั้งแต่ 2 เขตพื้นที่ขึ้นไป ให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เลือกผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 2 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้วิชาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 330 แห่ง ผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 2 คน เป็นจำนวนทั้งหมด จำนวน 660 คน ส่งแบบสอบถาม 660 ฉบับ ตามที่ Comrey & Lee (1992) ได้เสนอแนะไว้ว่า การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ องค์ประกอบควรมีจำนวน 500 ราย ถือว่า ดีมาก (As Excellent) ผู้วิจัยจึงได้ส่งแบบสอบถามไว้เกิน 500 รายเพื่อสำรองการส่งกลับคืนไม่ครบร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) เพื่อยืนยันองค์ประกอบตามรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 9 ข้อ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 12 ข้อ และ 3) ด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีความหมายแต่ละระดับดังนี้

5 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับมาก

3 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับน้อย

1 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่น .92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ส่งและรับกลับทางไปรษณีย์ ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ติดตามพร้อมจำหน้าซองไว้ด้านหลังแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยได้นัดวันรับแบบสอบถามคืน และส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา วิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ วิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ วิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยันใช้ข้อมูลการตอบแบบสอบถามการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 660 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน ดำเนินการวิเคราะห์ คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อหาค่าแมทริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อมูล ตรวจสอบแมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยพิจารณาจากค่า Bartlett's Test of Sphericity โดยใช้โปรแกรมลิสเรล เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาค่าสถิติวัดระดับสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การใช้สื่อการสอนและ 4) การนิเทศการสอน

องค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา 2) การดำเนินการวัดผลและประเมินผล และ 3) การสรุปรายงานผล

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ มีการดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยร่างรูปแบบ แล้วนำร่างรูปแบบมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) เพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็น 4 ตอน ดังนี้

2.1.1 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและตัวแปรที่ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่าตัวแปรทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.338 ถึง 0.671 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ศึกษาเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

2.1.2 ผลการตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบจากค่า KMO and Bartlett's Test

ค่าดัชนีเปรียบเทียบขนาดของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สังเกตได้กับขนาดของสหสัมพันธ์พาร์เซิลระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy :KMO) มีค่า KMO เท่ากับ .924 และค่า Bartlett's Test of Approx. Chi-Square มีค่าเท่ากับ 3435.740 แสดงว่าเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบมีความเหมาะสมกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ดังตาราง 1

ตาราง 1 การตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบ จากค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity
KMO and Bartlett's Test

องค์ประกอบ	Bartlett's Test of Sphericity			Kaiser-Mayer-Olkin Measure of Sampling Adequacy : (MSA)	
	Approx. Chi-Square	df	Sig.	ค่าที่เหมาะสม	ค่าที่ได้
การบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	3435.740	55	.000	> .50	.924

2.1.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามภาพ 2 และตาราง 2

ภาพ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

น้ำหนักองค์ประกอบ				R-Square	สัมประสิทธิ์คะแนน องค์ประกอบ
ตัวแปร	r	SE	t		
ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา (X1)	0.30	-	-	0.56	0.45
การใช้หลักสูตรสถานศึกษา (X2)	0.32	0.02	18.50	0.54	0.37
การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร (X3)	0.32	0.02	18.72	0.66	0.38
การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร (X4)	0.29	0.02	17.54	0.58	0.27
ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการ จัดการเรียนรู้ (X5)	0.29	-	-	0.58	0.36
วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X6)	0.31	0.02	17.84	0.60	0.79
การใช้สื่อการสอน (X7)	0.33	0.02	18.23	0.60	0.45
การนิเทศการสอน (X8)	0.37	0.02	15.00	0.52	0.64
การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับ สถานศึกษา (X9)	0.37	-	-	0.64	1.11
การดำเนินการวัดผลและประเมินผล (X10)	0.36	0.02	15.03	0.60	0.46
การสรุปรายงานผล (X11)	0.40	0.02	16.73	0.73	1.18

Chi-square goodness of fit = 34.22 df= 25 (p= 0.10321)

RMSEA = 0.026 GFI= 0.99 AGFI= 0.97

จากภาพ 2 และตาราง 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ 11 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.29 ถึง 0.40 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 52 ถึง 73 เมื่อพิจารณา

ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการทดสอบไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2=0.00$, $p=1.00$) ค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า AGFI เท่ากับ 0.97 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.026 แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้น สรุปได้ว่าองค์ประกอบการบริหารหลักสูตร มีความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน และสุดท้ายคือ องค์ประกอบงานวัดและประเมินผล

2.1.4 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

ภาพ 3 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

ผลการวิจัยหลังวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการโดยรูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรตามค่าอิทธิพลรวมขององค์ประกอบ เรียงลำดับตามค่าน้ำหนัก พบว่า องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร (CUR) มีค่าน้ำหนักสูงสุด องค์ประกอบจัดการเรียนการสอน (LEA) มีค่าน้ำหนักรองลงมา และองค์ประกอบงานวัดและประเมินผล มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงรูปแบบตามลำดับความสำคัญของน้ำหนักองค์ประกอบ พร้อมนำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาฉบับสมบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ ควรเริ่มต้นจากองค์ประกอบที่ 1 , 2 และ 3 ตามลำดับ หากองค์ประกอบใดมีการบริหารความเสี่ยงและสามารถจัดการความเสี่ยงได้แล้ว สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อทบทวนกลับไปยังองค์ประกอบก่อนและหลังได้ขึ้นอยู่กับสภาพความเสี่ยงที่เกิดขึ้นของงานวิชาการในสถานศึกษา

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก งานวิชาการเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานของสถานศึกษา หากการดำเนินงานด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไม่มีคุณภาพ มีข้อบกพร่อง หรือเป็นความเสี่ยงจะส่งผลกระทบต่อการทำงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับ Jacobs (2009) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและช่วยทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน จึงต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเป็นรูปธรรม หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษาสอดคล้องกับ มาเรียม นิลพันธุ์, ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม, ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย และอุบลวรรณ ส่งเสริม (2558) ได้กล่าวว่า ในการจะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ควรต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้และสร้างมวลประสบการณ์ที่ต้องจัดประสบการณ์ในการพัฒนาผู้เรียน (Wiles, 2009) และนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียน การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้งในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในรูปแบบของการจัดประชุม อบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ จนกระทั่งสามารถนำความรู้ไปใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษา (ทวีศักดิ์ อ่ำลา, 2552) นอกจากนี้ความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตร โดยกำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาที่เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร 4) การดำเนินการบริหารหลักสูตร 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล 6) การสรุปผล การดำเนินงาน และ 7) การปรับปรุง สอดคล้องกับรัตนดา ดวงแก้ว, เข้มทอง ศิริแสงเลิศ, วัฒนา มัคคสมัน และผุสดี กุฎอินทร์ (2555) ที่ได้สรุปการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการเรียนการสอนที่จะต้องดำเนินการให้การพัฒนาและใช้หลักสูตรของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนดและเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ แนวคิด และจุดเน้นของการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรมสอดคล้องกับปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรการจัดกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริงกระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง ตลอดจนครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550) กล่าวว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนคือ ครูผู้สอน ดังนั้น ครูผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้เพราะการวัดและประเมินผลของผู้เรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการตัดสินผลการเรียน การวางแผนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนการวัดผลประเมินผล สอดคล้องกับ ลือชัย ใจเดียว (2552) ที่กล่าวว่า หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียน ให้ผู้เรียนมีสิทธิในการทราบเกณฑ์ผลการวัดผลและประเมินผลแต่ละครั้ง ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลของตนเองได้ โดยมีการพิจารณาจากสภาพการดำเนินงานด้านประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนโดยภาพรวม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้กับครู การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ดังที่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดบทบาท หลักการ แนวดำเนินงานของสถานศึกษาและจุดเน้นในการวัดและประเมินผลการเรียนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งครูจำเป็นต้องศึกษาให้ถ่องแท้และถือปฏิบัติ และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน ปัญหาเกี่ยวกับครูดำเนินการประเมินครอบคลุมเนื้อหาวิชา การประเมินนักเรียนด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมและวิธีการที่หลากหลาย

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ให้ข้อคิดว่างานวิชาการมี ขอบข่ายการบริหาร การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อจัดการความเสี่ยงอีกวิธีหนึ่งที่เป็นการกำจัดข้อบกพร่องของงานวิชาการ และการบริหารความเสี่ยงมี 4 ขั้นตอน โดยนำมาขับเคลื่อนงานวิชาการโดยมุ่งบริหารจัดการสิ่งที่ปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่าง ๆ จากการบริหารงานวิชาการ ซึ่งกระบวนการบริหารความเสี่ยงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารราชการแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กร เพื่อให้เป็นรูปแบบองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การบริหารความเสี่ยงเป็นแนวทางที่ควรนำมาประยุกต์ใช้อยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) ที่ได้นำการบริหารความเสี่ยง มาใช้ในการบริหารจัดการภายในหน่วยงานเป็นการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดวางระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้การดำเนินตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุความเสี่ยง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้บริหาร หรือ ครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการสามารถนำไปใช้ในการจัดการแก้ปัญหาความเสี่ยงงานวิชาการได้อย่างเหมาะสม การบริหารความเสี่ยงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อทุกหน่วยงานในองค์กรมีวิธีการในทางเดียวกันในการระบุประเมิน จัดการความเสี่ยง และการกำหนดกรอบการบริหารความเสี่ยงในองค์กร (เจริญ เจษฎาวัดย์, 2550)

การนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการควรให้ความสนใจและมีวิธีการในการนำการบริหารความเสี่ยงมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาอย่างจริงจัง โดยประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความตระหนัก พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการไปสู่ความสำเร็จ

2. ควรจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบตามสภาพความเสี่ยงจริงที่เกิดขึ้นในบริบทของความพร้อมด้าน คน งบประมาณ และสภาพแวดล้อมอื่น หากองค์ประกอบใดมีความเสี่ยงสูงสุด จะได้มีการเตรียมงาน วางแผนจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการประชุมชี้แจง และจัดทำ Road Map พร้อมแผนการนิเทศกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนการจัดการความเสี่ยงประจำปีและมอบหมายผู้รับผิดชอบ ดังนั้น ควรนำกระบวนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน ไปใช้กับทุกองค์ประกอบของงานวิชาการ เพื่อสามารถลด ปัญหา ข้อบกพร่องและความเสี่ยงด้านงานวิชาการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญในการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ หรือกำหนดเป็นคำรับรองปฏิบัติราชการอย่างต่อเนื่องในระดับสถานศึกษาทุกปีการศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของสถานศึกษา

4. ควรจัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อชี้แจงรายละเอียด ขั้นตอน การดำเนินการ วิธีการ ตลอดจน การสุปรายงานผล เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการ หรือครูผู้รับผิดชอบ นำไปใช้ประกอบการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสู่ความสำเร็จเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการต่อไป

2. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ยังไม่ใช่ว่าผลการวิจัยที่ได้จากการทดลองเป็นเพียงการตรวจสอบรูปแบบโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการทำวิจัยเพิ่ม เป็นระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบเพื่อ ความสมบูรณ์และมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการนำรูปแบบไปใช้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การวิจัยในครั้งนี้พบว่ารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบความเสี่ยงด้านการวัดและประเมินผล ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาองค์ประกอบความเสี่ยงด้านงานอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น งานบุคคล งานงบประมาณ หรืองานบริหารทั่วไป

รายการอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2550). แนวทางการปฏิบัติการตรวจสอบภายในการประเมินความเสี่ยงเพื่อวางแผนการตรวจสอบ: เอกสารประกอบการเสวนาการบริหารความเสี่ยง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แผนการปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปี พ.ศ. 2550-2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กองแก้ว สีชมพู. (2549). การประเมินการบริหารงานวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจริญ เกษภูววัลย์. (2550). การบริหารความเสี่ยง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พอดี.
- ชัยญา พงษ์ชัย, ธนินา ญ สุนทร และภัทรพล มหาพันธ์. (2554). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 5(3): 31-41.
- ดวง สุวรรณเกิดผล. (2550). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการตามแนวปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเข้เกรา เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2(1): 33-48.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2551). กรอบโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงขององค์กรเชิงบูรณาการ: แนวทางการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทวีศักดิ์ อ่ำลา. (2551). การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่เป็นนิติบุคคล. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2(1): 62-80.
- นฤมล บิลหะยิอาวัง. (2553). ความคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประจักษ์ ทองแจ่ม. (2550). การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามภารกิจของสถาบันศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ประเสริฐ ศรีบุญเรือง. (2548). ปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กในอำเภอสนทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- มาเรียม นิลพันธุ์, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วราชัย และอุบลวรรณ ส่งเสริม. (2558). การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, 7 (1): 26-41.
- รัตนา ดวงแก้ว, เข้มทอง ศิริแสงเลิศ, วัฒนา มัคคสมัน และผุสดี กุญอินทร์. (2555). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ**, 5(2): 95-107.
- รุ่งชัชดาพร เวระชาติ. (2551). **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ลือชัย ใจเดียว. (2552). **สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สมบัวคำ ชุมจันทร์. (2555). **ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมพงษ์ นิยมลักษณ์. (2549). **รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “เอกสารประกอบประชุมการบริหารความเสี่ยงและการวางระบบควบคุมภายในจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย”, เมษายน 2550.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2550). **คู่มือการบริหารความเสี่ยง**. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **การบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการแผนปฏิบัติราชการประจำปี 2550**. สืบค้นเมื่อ 20 พ.ย. 56 จาก <http://www.hidtiep.go.th/articles/phan11.doc>.
- สุรียลักษณ์ สารฤทธิ. (2553). **การบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). **A First Course in Factor Analysis**. (2nd ed.). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

- Jacobs, H. H. (2009). **Curriculum 21 Essential Education for a Changing World**. Alexandria. VA: ASCD.
- Trieschmann, J. S., Robert, E. H. & David W. S. (2005). **Risk Management and Insurance**. Newport News. January.
- Wiles, J. (2009). **Leading Curriculum Development**. California: Corwin Press.
- Wilson & Tiger, J. (1999). **Clinical Risk Modification: A Route to Clinical Governance**. Oxford: Butterworth-Heinemann.